

"בציפייה לגאולה שלמה"

קליטת עלייה

"קומו נעלה ציון" - עלייה לארץ ישראל
לאור דמותו של הרב גורן

פרק יד

יחידה 24 | התמודדות עם תהליך העלייה והקליטה בארץ ישראל

ויקי נגרי, מפקחת עולים חדשים, חמ"ד מחוז חיפה



"קומו נעלה ציון" עלייה לארץ ישראל לאור דמותו של הרב גורן התמודדות עם תהליך העלייה והקליטה בארץ ישראל



רקע כללי לשיעור

החברה הישראלית היא חברת מהגרים. אנו זוכים לראות בעינינו את התגשמות חזון ישעיהו הנביא: "שְׂאֵי סְבִיבַי עֵינַי וְרָאִי כָּל־מַקְבְּצֵי בָּאוּ לְךָ. בְּנִיךָ מִרְחוֹק יָבֹאוּ וּבְנֵיתֶיךָ עַל צַד תִּאָּמְנָה אֲזַי תִּרְאִי וְנִהְרַתְּ וּפְחַד וְרִחַב לִבְכֶּךָ [...]". (ישעיהו ס, ד-ה).

תהליך העלייה והקליטה בארץ מלווה מצד אחד בשמחה ובתקווה גדולה; לבנו מתרחב למראה גלי העלייה, ואנו מרגישים באופן הפשוט ביותר את עוצמתה של התקופה שבה אנו חיים - זמן שבו האומה שבה אל ארצה. מן הצד האחר, תהליך העלייה והקליטה אינו נטול קשיים; ההתמודדות עם שפה חדשה ומנהגים חדשים, קשיי פרנסה ושינוי במצב הכלכלי הם חלק מהתהליך שאותו חווה כל עולה חדש.

ביחידה זו נעסוק בתקופת העלייה השלישית. נכיר את הקשיים שעמדו אז בפני העולים לארץ ישראל ונראה במה הם דומים לקשיים שעמם מתמודדים עולים חדשים בתקופה שבה אנו חיים. נלך בעקבותיו של ילד קטן בן שש, ילד שעלה עם משפחתו לארץ ישראל בשנת 1925 ליישוב חדש - "כפר חסידים" שבעמק יזרעאל. ילד שגדל בתורה ובמידות טובות, ולימים נודע בישראל כרב שלמה גורן - הרב הראשי לצה"ל והרב הראשי לישראל.



מטרות

1. להכיר את דמותו של הרב גורן
2. לקשר בין קשיים שחוו הרב גורן ומשפחתו כעולים חדשים ובין קשיים שחווים עולים חדשים בימינו
3. לברר את הקשר בין נקודת הפתיחה של האדם להישגים שאליהם אפשר להגיע
4. לחזק בתלמידים את השאיפה לגדול ולהיות לאנשים משמעותיים שתורמים לחברה מיכולותיהם
5. לחזק את הזיקה בין התלמידים לבין ארץ ישראל ומדינת ישראל



קהל יעד

תלמידי כיתות ג'-ו'
הפעילות נבנתה עבור כיתות שבהן לומדים תלמידים עולים חדשים ותלמידים ילידי הארץ, אולם היא עשויה להתאים גם לקבוצות של תלמידים עולים בלבד וכן לקבוצות של תלמידים ילידי הארץ בלבד.



עזרים

נספח ו: "המדינה שבדרך" - כרטיסי תמונות (מומלץ לצלם את כרטיסי התמונות בהגדלה)

נספח ז: "ארץ ישראל נקנית בייסורים" - כותרות (מומלץ לצלם את הכותרות בהגדלה)

נספח ח: "וְהָיָה סֵלֶם מְצַב אֶרֶץ וְרֵאשׁוּ מְגִיעַ הַשְּׁמַיִם" - דף משימה, כמספר הרביעיות שבכיתה.

נספח ט: "הרב שלמה גורן - גדול בתורה" - דף מידע, כמספר הרביעיות שבכיתה.



מהלך הפעילות

שלב א - מליאה: "שאי סביב עינך וראי"

- המורה יפזר על הרצפה תמונות שונות שמייצגות את אורח החיים בארץ ישראל בתקופת העלייה השלישית (נספח 1).
- המורה יבקש מכל אחד מהתלמידים לבחור שתי תמונות מתקופה זו:
 - תמונה שמייצגת קושי והתמודדות שהיו לעולים החדשים
 - תמונה שמייצגת דבר חיובי ומשמח שהיה לעולים החדשים
- המורה יערוך סבב בין התלמידים. כל תלמיד יספר על התמונות שבחר ועל המחשבות שהן עוררו אצלו.

שלב ב - מליאה: "לא נתנה ארץ ישראל לעם ישראל אלא על ידי ייסורים" (ספרי דברים)

המורה יפזר על רצפת הכיתה שישה כרטיסים ובהם כותרות המתארות סוגים שונים של קשיים (נספח 2).

- קשיים ביטחוניים
- פערים תרבותיים
- ביצות, מחלות ומגפות
- קשיים במציאת עבודה מתאימה
- שפה חדשה
- עוני ומחסור

התלמידים ימיינו את התמונות על פי הכותרות.

דיון

התמונות שראינו צולמו הרבה לפני שקמה מדינת ישראל. בתקופה הזו התמודדו העולים החדשים עם קשיים רבים, בלי מדינה שתתמוך בהם ותעזור להם להתמודד ולהתקדם. העולים שהגיעו באותן שנים הניחו עבור כולנו את היסודות שעליהם קמה מאוחר יותר מדינת ישראל שבה אנחנו חיים.

באותה תקופה עלתה לארץ ישראל משפחה מפולין - משפחת גורונצ'יק; האב - הרב אברהם, האם - חיה צפורה ובנם בן השש שלמה.

כשהגיעו לארץ ישראל פנתה המשפחה לעמק יזרעאל, אזור שבו הוקמו באותה תקופה כמה יישובים חקלאיים, והצטרפה למייסדים של היישוב "כפר חסידים".

- עם אילו קשיים התמודד לדעתכם הילד שלמה?
- האם לדעתכם היה לו קל בכפר חסידים?
- מהו לדעתכם הסיכוי שיש לילד כזה לגדול ולהצליח?
- האם לדעתכם ילד שמתמודד עם קשיים מסוג זה יוכל לגדול ולהיות אדם מכובד ומוערך בעיני עצמו, בני משפחתו והסובבים אותו?

הערה: מומלץ לכוון את התלמידים להיעזר בתמונות ובכותרות שמונחות על הרצפה.



שלב ג - בקבוצות: העולה החדש שהפך להיות הרב הראשי לישראל

המורה יחלק את התלמידים לקבוצות בנות ארבעה משתתפים, ייתן לכל קבוצה דף מידע (נספח 4) ודף משימה (נספח 3) ויבקש מן התלמידים להשלים את ה"סולם" בדף המשימה.

שלב ד - במליאה: "וְהָיָה סֵלֶם מִצֵּב אֶרֶץ וְרָאִשׁוּ מִגֵּיעַ הַשְּׁמַיְמָה"

המורה יצייר על הלוח את סולם השלבים.
המורה ישלים את הסולם יחד עם הלומדים במליאת הכיתה.

דיון

- האם לדעתכם הרב גורן הצליח להתגבר על הקשיים שהיו לו כילד עולה חדש?
- בזכות אילו תכונות הצליח הרב גורן להתגבר על הקשיים לפי דעתכם? מומלץ לכתוב על הלוח את התכונות שאותן מזכירים התלמידים.

שאלות לילדים עולים

- האם לדעתכם גם בימינו העולים חדשים מתמודדים עם קשיים? אילו קשיים?
- האם החברה הוותיקה יכולה לעזור או להקל? כיצד?

שאלות לילידי הארץ

- מה הייתם מייעצים לילד עולה חדש לעשות כדי להתמודד עם הקשיים האלו ולהתגבר עליהם?
- האם לנו, ילידי הארץ, יש אפשרות לעזור? האם אנחנו יכולים לסייע לילד עולה חדש להתמודד ולהתגבר? כיצד?

סיכום

ראינו במהלך השיעור כי עולים חדשים מתמודדים עם קשיים רבים בדרך להתאקלמות בחברה הישראלית. הכרנו את הילד שלמה בן השש, שעלה לכפר חסידים ועבר עם הוריו לירושלים בעקבות מגפת המלריה.

יכולנו לחשוב כי ילד כזה תמיד יישאר "עולה חדש", אבל זה לא מה שקרה. הילד שלמה גורן גדל והתעלה והפך לרב הראשי לצה"ל, לרב הראשי לישראל ולאחד מהאנשים שהשפיעו על דמותה של מדינת ישראל השפעה של ממש.

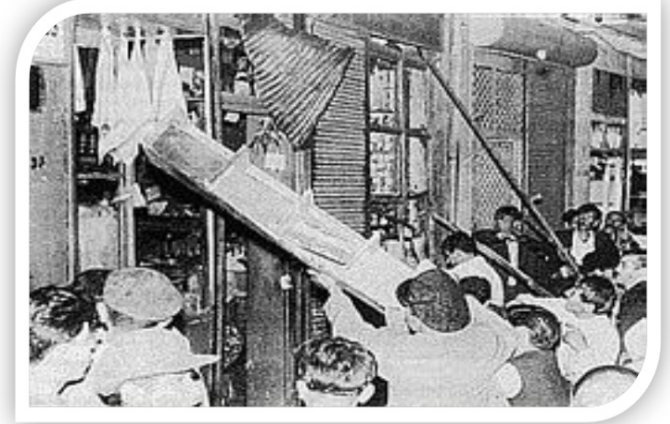
גם היום חיים בינינו עולים חדשים שרבים מהם הם ילדים. כחברה, יש לנו אחריות להושיט להם יד ולעזור להם לטפס בסולם כדי שלא יישארו עולים חדשים לאורך כל חייהם, אלא ישתלבו בחברה, יקבלו ממנה ויתרמו לה מהכישרונות ומהיכולות שלהם.

לילדים העולים, המתמודדים עם קשיים בהווה, אנו מציעים להתאזר בסבלנות ולהאמין כי בכוחכם להצליח להשתלב ולהיות חלק חשוב ומשמעותי מתוך החברה הישראלית.

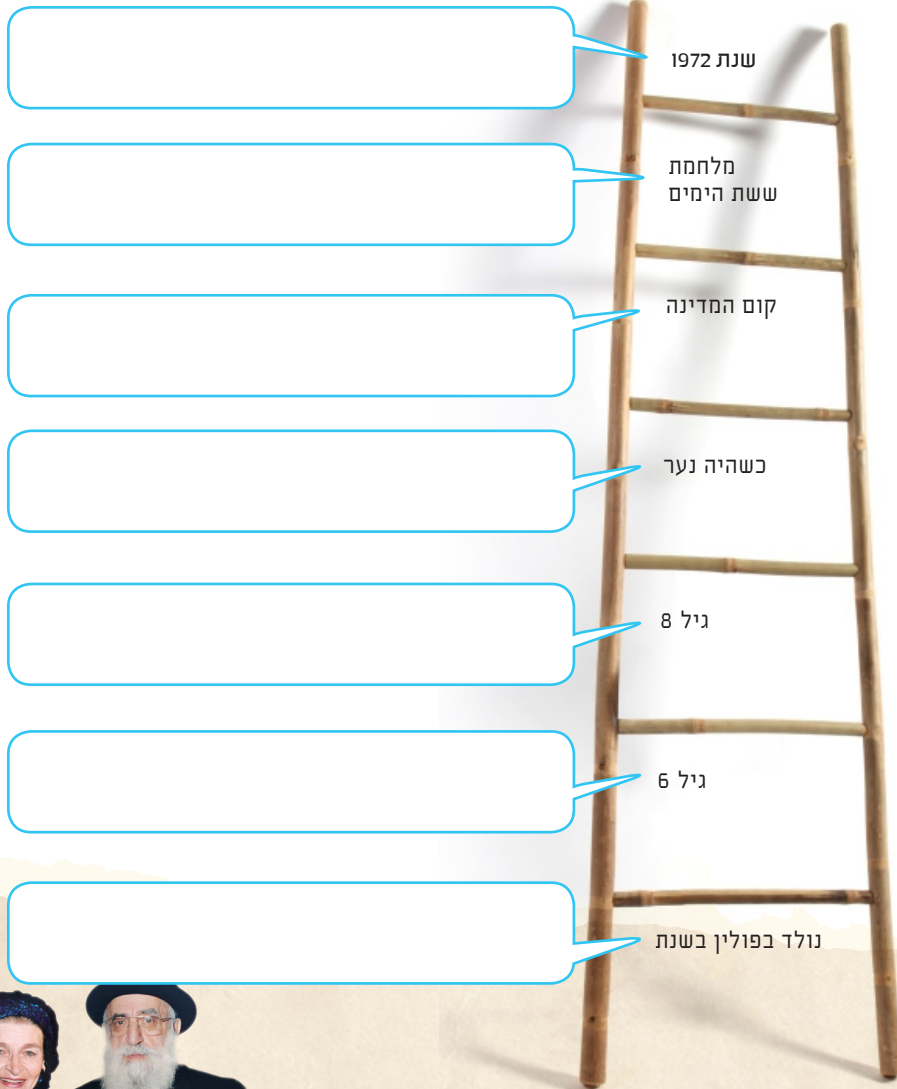


נספח 1: המדינה שבדרך
כרטיסי תמונות





השליחו את שלבי הסולם על פי מה שלמדתם מכרטיס המידע.



קשיים ביטחוניים

פערים תרבותיים

ביצות, מחלות ומגיפות

קשיים במוציאת עבודה מתאימה

שפה חדשה

עוני ומחסור



נספח 4: הרב שלמה גורן - גדול בתורה

דף מידע

הרב שלמה גורן נולד בכ"א בשבט תרע"ח בפולין, לאביו הרב אברהם ולאמו חיה צפורה.



אנו מכריזים בזאת על הקמת מדינה יהודית בארץ ישראל, היא מדינת ישראל

הרב גורן ומדינת ישראל



לפני קום המדינה רצה הרב גורן בכל לבו לתרום להגנה על ארץ ישראל ולהיות שותף בהקמתה. הוא הצטרף למחתרת הלח"י ובביתו הסתתרו לוחמים שברחו מפני הבריטים. מאוחר יותר הצטרף הרב גורן ל"הגנה" והיה צלף מומחה.

עם ההכרזה על הקמת המדינה והקמת צה"ל,

מינה ראש הממשלה דוד בן גוריון את הרב גורן לרב הראשי של צה"ל. מאחר שהיה גאון עצום בתורה, הצליח הרב גורן להתמודד עם השאלות הרבות שהתעוררו מחדש, משזכינו להקים צבא אחרי אלפיים שנים שבהן לא היה צבא יהודי.

הרב גורן פעל רבות בצבא בנושאי שמירת שבת וכשרות. הוא חיבר תפילות מיוחדות שמתאימות לחיילים, כגון "מי שבירך לחיילי צה"ל", תפילת הדרך לצנחן, תפילה לפני היציאה לקרב ועוד. אפילו בימי החגים, שבהם כולנו נמצאים עם המשפחות שלנו, חגגו הרב גורן ומשפחתו בבסיסים שונים של הצבא כדי להיות יחד עם החיילים.

במהלך מלחמת ששת הימים פרץ עם חטיבת הצנחנים לעיר העתיקה ובידו שופר וספר תורה. הוא היה בין הראשונים שהגיעו לכותל המערבי, שם תקע בשופר ובירך את ברכת "שהחיינו". בסך הכול שירת הרב גורן בצבא כ-22 שנה.

בשנת 1961 זכה הרב גורן בפרס ישראל ליהדות על ספרו שעסק בתלמוד הירושלמי. עם שחרורו מצה"ל התמנה הרב גורן לתפקיד הרב הראשי של העיר תל אביב-יפו. בשנת 1972 נבחר להיות הרב הראשי לישראל, וכיהן במשרה זו 12 שנים יחד עם הרב עובדיה יוסף זצ"ל. עם תום כהונתו בתפקיד הרב הראשי הקים את ישיבת "האידרא" הסמוכה לכותל המערבי, בעיר העתיקה בירושלים.

הרב שלמה גורן הלך לעולמו בכ"ד במרחשוון תשנ"ה.

* "הנזיר הירושלמי" - הרב דוד כהן, אשר שמר על דיני הניזירות שבתורה.



עולים לארץ ישראל

בשנת 1925, בהיותו בן 6, עלה ארצה עם הוריו. הוריו הקימו יחד עם אנשים נוספים את היישוב "כפר חסידים" שבעמק יזרעאל. הם עבדו קשה מאוד בייבוש הביצות ובהכשרת הקרקע לחקלאות ולמגורים.

הרב גורן (אז הילד שלמה) התחיל ללמוד בבית הספר הציוני-דתי של הכפר.

עולים לירושלים

בגיל 8, עקב מחלת המלריה שפגעה בצורה קשה במתיישבי "כפר חסידים", החליטו הוריו של הרב גורן לעבור לירושלים.

בירושלים פתח אביו של הרב גורן בית דפוס, וכך פרנס את משפחתו.

ומה עשה בינתיים הילד שלמה? המשיך ללמוד כמובן.

הרב גורן היה תלמיד מבריק, ובשל כך קפץ מכיתה לכיתה. בגיל 13 התקבל לישיבת "חברון" (בדרך כלל מתקבלים לישיבה הזו בגיל 18...), וכבר בהיותו בן 17 כתב את ספרו הראשון - "נזר הקודש" על הרמב"ם.

מסופר שמרן הרב אברהם יצחק הכהן קוק, שהכירו כנער צעיר, התפעל ממנו מאוד ואמר עליו שהוא עתיד להיות גדול בישראל.

הרב גורן נשא לאישה את הרבנית צפורה, בתו של "הנזיר הירושלמי",* תלמידו הגאון של מרן הרב קוק זצ"ל.

